

Klimakrisen set fra Gentofte 1:5

-Tonsvis af ting

Kursiv - speak

Fed: Maria Maarbjerg

Sort: Søren Freil eller Claus Wendelboe

Blå kursiv: cleansound

Claus Wendelboe: Vi fylder en stor container med tøj en gang om ugen - fuldstændig proppet med tøj. Det er jeg lidt rystet over, så meget tøj, der bliver smidt ud, og så fint tøj, der er i poserne nogle gange, når man ser, hvad der er for nogle poser, der der bliver smidt ud.

Maria Maarbjerg: Det her er Claus Wendelboe fra Gentofte Genbrugsstation.

Jeg hedder Maria Maarbjerg, og jeg arbejder med grøn omstilling i Gentofte Kommune. Du lytter til første afsnit af "Klimakrisen set fra Gentofte"

Klimaplanen er en fælles plan for hele Gentofte. Den kommer til at kræve en stor indsats for både borgere, foreninger og virksomheder og fra lokalpolitikere og medarbejderne i kommunen. Både når det handler om at skabe løsninger og lokal klimahandling sammen. Og når det handler om de klimavenlige valg, vi alle sammen står over for i dagligdagen.

Gentofte Kommune er en af landets tættest befolkede kommuner, bygningerne er af ældre dato, og der er trængsel på vejene. Til gengæld er der ikke noget landbrug og kun en lille smule industri.

Derfor kommer Gentoftes CO2-udledning fra energiforbruget i bygninger og fra transport, fra produktion af el og varme og fra forbrug af mad og ting.

Faktisk udgør forbruget af mad, ting og flyrejser omkring halvdelen af det klimaaftryk vi hver især sætter. I det her afsnit skal det handle om vores forbrug og om det affald, vi producerer alt for meget af.

Hvis vi skal knække den stadigt stigende affaldskurve er missionen klar: vi skal have mindre affald og mere genbrug i fremtidens Gentofte.

Udover Claus Wendelboe fra Genbrugsstationen skal vi også møde Søren Freil fra Gentofte Kommune.

Søren Freil: Jeg hedder Søren Freil, og jeg arbejder i Gentofte Kommune i den afdeling, der hedder affald og genbrug. Der har jeg været projektleder for Gentofte Kommunes nye affaldsplan, som lige er blevet vedtaget, og så er jeg også stadig projektleder for den del af klimaplanen - den kommende klimaplan, som er i høring. Den del af klimaplanen, der handler om cirkulær økonomi. Så det er det, jeg bruger det meste af min tid på

Maria Maarbjerg: Vi er et af de lande i Europa, der producerer mest affald, og oveni det, så er affaldsmængderne både i vores kommune og andre steder i Danmark også stigende. Hvad sker der der? Hvordan kan det være?

Søren Freil: Det er rigtigt, som du siger, at vi producerer rigtig meget affald i Danmark. Lige nu ligger vi omkring 850 kilo affald pr. person pr. år. Det er næsten dobbelt så meget, som det globale gennemsnit for affald i verden. Så vi laver rigtig rigtig meget affald i Danmark, men det gør vi jo også i resten af Europa, vi er bare på toppen af pyramiden. Så det er jo ikke så godt. Man kan sige, lige så længe jeg kan huske, så er det sådan, at affaldsmængderne er gået op. Det har været

sådan en kurve, hvor affaldsmængderne er steget med sådan ca. en procent om året, men det summer jo op, når det ligesom går den vej hvert eneste år. Og så kan man sige jamen, hvorfor er det sådan, at affaldsmængderne stiger. Jeg tror egentlig, der er sikkert mange forklaringer, men en af de vigtigste, jeg kan komme på, det er jo egentlig, at vi er så rige. Vi er så velhavende som vi er i Danmark, og vi har haft en stigende indkomst. Faktisk kan man se i Dansk Statistik, at den er steget med 25 procent siden 2001. Og så er det jo sådan, at når vi har en stigende indkomst, jamen så forbruger vi også mere. Det kan være vi bygger til, laver en drømmetilbygning, laver et samtalekøkken, vi køber en tredje bil og alt det her. Det gør vi fordi vi kan og fordi, vi har råd til det. Så det er egentlig den simple forklaring på, at affaldsmængderne stiger så meget i Danmark.

Maria Maarbjerg: Hvad gør vi ved de her stigende affaldsmængder i Gentofte Kommune?

Søren Freil: Altså man kan sige i vores nye affaldsplan, der har vi sat os det mål, at vi vil knække affaldskurven. Det vil sige, at den her stigning, som vi fortalte om før, at affaldsmængderne stiger, det skal vi simpelthen have lavet om på, sådan så affaldsmængderne begynder at falde i Danmark. Det er et mål, som vi har sat på regeringsniveau faktisk, så der læner vi os i Gentofte op af et mål, som staten har sat sig. Så det er klart, det er jo ikke nogen let målsætning, at vi skal knække affaldskurven, og det er heller ikke noget, vi kommer til at kunne gøre alene i Gentofte Kommune. Der er vi er afhængige af, at Miljøstyrelsen og staten går ind og laver nogle kampagner, og vi er afhængige af, at der kommer noget lovgivning fra EU, som også kan man sige trækker i den her retning. Og det er heldigvis også på vej.

Maria Maarbjerg: Hvad kan det være for noget lovgivning? Hvad skal det kunne?

Søren Freil: Altså man kan sige, der er en lovgivning på vej på EU-niveau, som handler om bæredygtige produkter. Og det som den lovgivning handler om, det er, at man begynder at stille krav for eksempel, at de produkter, som vi importerer til EU eller som vi selv laver i EU, at de skal simpelthen kunne repareres og opgraderes i et meget større omfang end vi kan i dag. Og der må heller ikke være farlige stoffer i dem, fordi hvis der er det, så bliver det svært at genanvende dem. Og der er det simpelthen tanken med det her initiativ fra EU, at hvis ikke de her produkter lever op til de krav man stiller jamen så må man ikke importere dem til EU. Det er jo starten på at gøre op med vores 'brug-og-smid-væk-kultur'.

Maria Maarbjerg: For at få syn for sagen er jeg taget ud på Gentofte Genbrugsstation, og det er ret umuligt ikke at blive påvirket af de store mængder kasseret elektronik, som Claus viser mig. Store bure fyldt med køkkenmaskiner, mikrobølgeovne, lyskæder, varmeblæsere, gamle stereoanlæg, printere og tonsvis af lamper og fladskærme.

Og det er helt bogstaveligt tonsvis. Af fladskærme alene kom der 46 tons ind i 2021, og Claus og hans kollegaer fylder hver uge 20 til 25 bure på 2 kubikmeter med elektronikaffald.

*(Cleansound og lyde fra Marias møde med Claus Wendelboe fra Gentofte Genbrugsstation)
"Kalder Claus kalder Claus. Ja? Der står en ung dame her, der gerne vil snakke med dig.
Jeg kommer ind nu. Okodoki!"*

Claus Wendelboe: Ja hej med dig!

Maria Maarbjerg: Hej med dig!

Claus Wendelboe: Nu skal du se, vi går ned her. Det var noget med, at vi skulle ned i elektronikken?

Maria Maarbjerg: Ja lige præcis.

Claus Wendelboe: Jo mit navn det er Claus Wendelboe og jeg arbejder på Gentofte genbrugsstation, som genbrugsmedarbejder. Og det har jeg gjort i 8 år, tror jeg.

Maria Maarbjerg: Jeg kan se, at der ligger nogle triple A batterier hernede.

Claus Wendelboe: Ja

Maria Maarbjerg: Men de skal bare ned i huller derovre?

Claus Wendelboe: De skal bare ned. Så gør vi lige sådan her.

(Lyd af batterier, der ryger ned i et hul)

Maria Maarbjerg: Herovre kan jeg se ligger en eller anden form for rangle med noget elektronik i?

Claus Wendelboe: det er højst sandsynligt en bamse med noget elektronik i. Så er det jo en form for elektronik. Og det samme gælder børnene sko med bip bip-lys i, julekort der spiller musik, det er også elektronikaffald og skal hened. Lige så snart vi har en ledning på tingene eller det er noget, vi propper batterier i, så er det elektronikaffald.

Maria Maarbjerg: Inden vi bevæger os videre i affaldsbunkerne, spørger jeg lige Søren, hvorfor elektronikaffald overhovedet er et problem i forhold til klimaet?

Søren Freil: Helt basalt så er elektronikaffald en af de affaldsfraktioner, der har det allerstørste klimaaftryk. Og hvis man skal prøve at forklare det kort, så er det jo, at alle produkter har et skjult ressourceforbrug, som man ikke kan se - når du sidder med din mobiltelefon i hånden, så er det jo kun den, du kan se. Men rent faktisk så er det jo sådan, at for at lave den her mobiltelefon, så har du været nødt til at gå op og grave noget guld op fra nogle miner, hvis der er guld i din telefon. Eller det kan være alle mulige andre råstoffer. Og det giver en sindssygt stor affaldsproduktion. Derudover er vi jo en global økonomi, så vi transporterer vores varer rundt og bruger energi på det. Så inden vi får dem i butikken i Danmark, så er der jo gået rigtig rigtig meget energi og ressourcer på at lave produkterne. Jeg kan give et eksempel - hvis du har en almindelig personbil på cirka 700 kg, så er der det vi kalder det skjulte ressourceforbrug, det er en faktor 100 større end bilens vægt på de 700 kg. Det vil sige du har et skjult ressourceforbrug, der svarer til omkring 70 ton.

Maria Maarbjerg: Hov nu hænger jeg fast i en gaffeltruck her, eller hvad det hedder en palleløfter.

Maria Maarbjerg: Altså tror du, der er noget af alt det her, der virker?

Claus Wendelboe: Det gør det i hvert fald. Det er rigtig meget, der virker hernede. Den her skal garanteret bare lige have et batteri i, så kører den. Det er sådan en græstrimmer. Den fejler garanteret ikke noget. Det er sikkert kun fordi batterierne er blevet dårlige, og nu er det gammeldags batterier, så kan vi ikke få nye batterier til den, og så ryger den ud. Det har vi meget af.

Maria Maarbjerg: Er der nogen, der tjekker, om det virker, og kan bruges igen eller hvad sker der med det?

Claus Wendelboe: Så bliver det kørt til Sverige på en stor elektronikfabrik. Og så bliver det så knust og ordnet. Og så bliver alle de ædle metaller taget ud af. For der rigtig meget ædelt metal i elektronik. Omkring 10 gange så meget guld i et tons elektronik, som en gang guldmalm, man bryder i jorden, så der er mange mange ressourcer i det her, som vi skal have genanvendt.

Maria Maarbjerg: Det er jo selvfølgelig supergodt, men det vil også sige, at den der støvsuger dernede, den kommer ikke til at suge igen?

Claus Wendelboe: Det tror jeg ikke, medmindre der kommer andre tankegange i samfundet med, at vi skal til at tage flere ting fra på en eller anden måde. Men så skal der jo helt nye tanker på en genbrugsstation.

Maria Maarbjerg: Der skal nye tanker og noget af en kulturændring til, hvis vi skal nærme os et mere cirkulært affaldssystem - hvor vores ting bliver repareret, får en ny funktion og et markant længere liv.

Jeg spørger Søren, hvordan vi kommer til at arbejde for at få mere genbrug i vores affaldssystem.

Søren Freil: det vi har sat os som mål i vores affaldsplan, det er, at vi gerne vil have noget, der skal hedde Gentofte Genbrugspark. Gentofte Genbrugspark har vores genbrugsstation, som omdrejningspunkt. Og der har vi sat os det mål, at når vi når 2030, jamen så er direkte genbrug vores hovedaktivitet på vores genbrugsstation. Det er en stor omstilling, fordi i dag er det jo sådan, at langt det meste af det, der kommer til genbrugsstationen bliver jo genanvendt og neddelt, så nu skal vi til at gøre det via direkte genbrug.

Maria Maarbjerg: Hvad er det første man som borger kommer til at opleve bliver anderledes?

Søren Freil: Det første man kommer til at opleve er jo nok de her ordninger, at vi skal have nogle nye genanvendelsesordninger. Vi skal have madaffald, som vi er ved at få, vi skal have mad- og drikkekartoner, som man også skal genanvende og så skal vi have tekstiler, så vi kan få vores genanvendelsesprocent til at stige rigtig meget. Det er jeg sikker på, det vil lykkes.

Maria Maarbjerg: Hvad kan man selv gøre for at gøre op med brug-og-smid-væk-kulturen? Og få et mindre forbrug?

Søren Freil: Jeg vil starte med at sige, at hvis det for alvor skal batte, så er vi jo nødt til at have EU og Staten med. Vi kan ikke løse det hele selv, vi er også afhængige af nogle gode rammebetingelser, og de er på vej. Når det er sagt, så er der jo rigtig rigtig meget man kan gøre som borger. Allerførst kunne jeg opfordre til, at man (og det lyder måske måske lidt kontroversielt, når jeg siger det) at man forsøger at udvise mådehold i sit forbrug af varer. Og med det mener jeg, at man helt basalt forsøger og overveje inden man køber nyt, om man virkelig har behov for det. Hvis man synes, man har det behov, jamen så kan man jo vælge at købe genbrug. For når man køber genbrug, så har vi en langt mindre klimabelastning. Og tøj er jo noget af det, der faktisk batter ret meget i klimasammenhæng. Så kan man aftale med naboen, og det er nogle ting, som er på vej, vi skal lære at gøre de her ting, at man deles om boremaskinen eller plæneklipperen eller flihsuggeren eller hvad det nu kunne være. Der tror jeg man er lidt afhængig af, at kommunen eller andre kommer og hjælper til med at lave nogle gode rammer, så man rent faktisk føler man kan dele de her ting. Det er nogle af de vaner, vi kommer til at lave om på hen af vejen. Det er jo en stor omstilling, vi står overfor alle sammen.

Maria Maarbjerg: Heroppe i de her bure, er der diverse lamper og hvad det for en spændende 80'er-agtig farvekombination?

Claus Wendelboe: Det er sådan en, den har jeg faktisk smidt op i buret her forleden dag. Det er sådan en, der kan køre på bunden af en swimmingpool og vaske en swimmingpool. Sådan nogle får vi jo selvfølgelig også i Gentofte, det er jo klart. Det er en typisk ting, der også bliver smidt ud her.

Maria Maarbjerg: Apropos typiske ting - kan du komme med et par eksempler på noget, du ser rigtig meget af i Gentofte?

Claus Wendelboe: Jeg er foruroliget over, så meget tøj, der kommer. Vi fylder en stor container med tøj en gang om ugen. Fuldstændig proppet med tøj. Det er jeg lidt rystet over, så meget tøj der bliver smidt ud. Og så fint tøj, der er i poserne nogle gange, når man ser hvad det er for nogle poser, der bliver smidt ud. Det går jo selvfølgelig til genbrug og bliver genanvendt og alt sådan noget, så det fint nok, men det er helt sindssygt, så meget tøj, der bliver smidt ud, som ikke fejler noget. Og generelt bare sådan møbler og husholdningsting. Jamen bare sådan dagligdagsting i tonsvis, hvor man tænker 'Den virker da fint, den der'. Men alt sådan noget, jeg kan dårligt nævne, hvad der kommer, for der kommer jo meget af alting herude.

Maria Maarbjerg: For at vi kan lykkes med den grønne omstilling, skal det være en naturlig del af hverdagen at tage ansvar for klimaet i de fællesskaber, vi er en del af.

Det kan du høre mere om i næste afsnit, hvor børnehaveleder Birgitta Wandborg og Lasse Lyck fra Danmarks Idrætsforbund fortæller om, hvordan dét kan se ud.

Birgitta Wandborg: Og stokkene fra blomkål, de kommer hjem til dem, der har kaniner.

Lasse Lyck: Foreninger består af lokale mennesker, mennesker som også stemmer, mennesker som også bekymrer sig om klimaet.

Maria Maarbjerg: Du har lyttet til første afsnit af Gentofte Kommunes podcast Klimakrisen set fra Gentofte. Podcasten er blevet til med hjælp fra LYDPOL.

Musikken var komponeret af Lil Lacy og Jim Molyneux. Mit navn er Maria Maarbjerg.